

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter “Numara Komşusu Akımı”

Çiğdem Çalapkulu* , Yeşim Yardımcı**

Öz

Yaygın kullanılan sosyal medya araçlarından Twitter’da Ekim 2020’de “Numara Komşusu Akımı” (#numarakomsum) gündeme gelmiştir. “Numara Komşusu Akımı” numaranın kaydedilip daha önce tanışılmamış kişinin WhatsApp profiline ulaşmayı, kişi ile sohbet etmeyi ve kişinin profilinin ya da edilen sohbetin ondan izinsiz Twitter’da paylaşılmasını içermektedir.

Araştırmada, bu akım ile adeta gözetim aracı halini alan Twitter’ın Michel Foucault’un panoptikon kuramının özel hayatın gizliliği açısından etik unsurlarla yorumlanması amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak doküman analizi kullanılmıştır. #numarakomsum etiketi ile atılan tweetler popülerlik durumlarına göre seçilmiş ve analiz edilmiştir. Görüntüler kuramsal temel dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularında, WhatsApp kişisel bilgileri herkese açık olan bireylerin profil fotoğraflarına ve durum özelliklerine ulaşılabildiği görülmektedir. “Numara Komşusu Akımı”na dâhil olan kişiler ise bu özel bilgileri etik ilkeleri yok sayarak paylaşmaktadır. Kişilerin bilgilerini diğer Twitter kullanıcıları görmekte, beğenebilmekte ve paylaşabilmektedir.

Ayrıca sosyal medya etiği çerçevesinde incelenen araştırmada; özel olanın deşifre edilip hem birey tarafından hem de Twitter aracılığıyla diğer kişilerce gözetim altına alındığı görülmüştür. Özellikle gençlere sosyal hayat için öğretilen etik kuralların sosyal medya araçlarını kullanırken de geçerli olduğu aktarılmalı sonucu ortaya çıkmıştır. “Numara Komşusu Akımı” ile bireyin şahsi olarak ahlaki ve etik kurallara medyayı da dâhil ederek uymadığı görülmektedir. Kişilerin sosyal medya araçlarına dair okuryazarlık düzeylerinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etik, Özel hayat, Twitter, Gizlilik, Gözetim

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar Dr. Öğr. Üyesi - Sakarya Üniversitesi İletişim ve Tasarım
ccalapkulu@sakarya.edu.tr - Orcid No: 0000-0002-3423-0440

** Yüksek Lisans Öğrencisi - Sakarya Üniversitesi İletişim Bilimleri
yesim.yardimci@ogr.sakarya.edu.tr - Orcid No:0000-0002-1677-9544

Makalenin Geliş Tarihi: 16.04.2021
Makalenin Kabul Tarihi: 11.09.2021
Makalenin Yayın Tarihi: 26.11.2021

Privacy and Ethics:

Twitter Number Neighbor Stream

Çiğdem Çalapkulu* , Yeşim Yardımcı**

Abstract

“Number Neighbor Stream” (#numarakomsum) was introduced on Twitter in October 2020, one of the widely used social media tools. “Number Neighbor Stream” involves registering the number and accessing the WhatsApp profile of the previously unidentified person, chatting with the person, and sharing the person’s profile or chat on Twitter without his permission.

The research aimed to interpret Twitter’s michel foucault’s panopticon theory, which has become a tool of surveillance with this trend, with ethical elements in terms of privacy. Document analysis was used as a method in the research. Tweets with the hashtag #numarakomsum were selected and analyzed according to their popularity status. The images were evaluated on a theoretical basis. The research findings show that profile photos and status characteristics of individuals whose WhatsApp personal information is public can be accessed. The persons involved in the “Number Neighbor Movement” share this special information in disregard of ethical principles. Other Twitter users can see, like and share their information.

In addition, in the research examined within the framework of social media ethics; the private one has been deciphered and taken into custody by the individual and others via Twitter. It has been concluded that the ethical rules taught to young people especially for social life also apply when using social media tools. With the “Number Neighbor Movement”, it is seen that the individual does not personally comply with moral and ethical rules by including the media. It has been concluded that people’s literacy levels regarding social media tools should be increased.

Keywords: Ethics, Private Life, Twitter, Privacy, Surveillance

Research Article

* Corresponding Author Dr. - Sakarya University Communication and Design
ccalapkulu@sakarya.edu.tr - Orcid No: 0000-0002-3423-0440

** Graduate Student - Sakarya University Communication Sciences
yesim.yardimci@ogr.sakarya.edu.tr - Orcid No:0000-0002-1677-9544

Submitted: 16.04.2021

Accepted: 11.09.2021

Published: 26.11.2021

GİRİŞ

Özel hayat, insanın mahrem alanındaki yaşantısını hiçbir şekilde topluma açmamayı istemesi, paylaşımında bulunmaması hakkıdır (Çelik, 2017). Ne yazık ki medya araçları ile özel hayata dair değerlerin ihlal edildiği görülmektedir (Alacahan ve Vatandaş, 2021). Bireyler, özel yaşamına dair çeşitli medya araçlarında paylaşımlarda bulunmaktadır (Çelik, 2020). Medyanın yapısının hızlı olması ve onlarca kişiye ulaşımının kolaylığı bu ihlali daha da arttırmaktadır (Çakır, 2017). Araştırmada bu ihlale örnek olarak Twitter’da Ekim 2020’de gündeme gelen ve aralıklarla paylaşımlara devam edilen “Numara Komşusu Akımı”incelenmektedir. Araştırmanın kapsamını, sosyal medyada özel hayata dair gizliliği ihlal eden tüm sosyal medya araçları oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılığını ise, Ekim 2020 tarihi içerisinde Twitter’da başlatılan “Numara Komşusu Akımı” olayını temsil eden #numarakomsum etiketiyle öne çıkmış 6 görüntü oluşturmaktadır.

“Sosyal medyada özel hayatın gizlilik ve etik ihlali arasındaki ilişki nasıldır?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu akım ile sosyal medya araçlarında özel hayatın ihlalini, bu ihlalin sonuçlarını ve etik açıdan durumunu ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Akıma dair dört görüntü etik ve özel yaşam ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Böylece bireylerin başkasının özelini sosyal medya aracı olan Twitter’da paylaşması etik açıdan değerlendirilecektir. Yapılan araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Dokümanların seçiminde etik açıdan ihlalin boyutunu açıkça anlatan Twitter içerikleri etkili olmuştur. Twitter paylaşımları, özel yaşama dair etik anlayışın eleştirisi içerisinde, Michel Foucault’nun panoptikon kuramı bağlamında gözetim algısına dair yorumlamalarla değerlendirilmiştir.

Bireylerin sosyal hayatlarında etik unsurlara uygun olan tutumlar, sosyal medya araçlarında istenmeyen sonuçlara varabilecek şekilde gösterilmektedir (Bayrak, 2017). Bu bağlamda sosyal medya aracı olan Twitter’ın bireylerin birçok paylaşımını barındırdığı ancak bu paylaşımların özel hayatı ihlali içerip içermediği tartışması ortaya çıkmaktadır. WhatsApp profillerinin herkese açık konumu, bireylerin numaralarına ulaşımı ve bunların sosyal mecralarda paylaşımı birçok etik ihlali beraberinde getirmektedir. Buna göre araştırmanın temel problemini “Sosyal medyada özel hayatın gizlilik ve etik ihlali arasındaki ilişki nasıldır? “ sorusu oluşturmaktadır.

Çok yakın zamanda ortaya çıkan “Numara Komşusu Akımı”nın sosyal medyada yer edinme durumunu etik açıdan değerlendirmek konunun güncelliğini koruması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca medyada özel yaşama dair gizlilik ihlali çoğu kişinin yaşadığı ve rahatsız hissettiği durum olduğu için bireylere farkındalık kazandırmak adına önem arz etmektedir.

1. Sosyal Medyada Özel Hayatın Gizliliği ve Etik

Özel hayat, kişinin yaşamının herkese açık olmamasını fakat tercihi doğrultusunda bazı dost veya akrabasını bu alana dâhil edebileceğini ifade eden bir kavramdır (Ünal, 2010). Kişinin kendine özgü yaşayışı, yaşama tarzı, kendisini ilgilendiren tutum ve davranış, özyaşam, özel yaşam olarak da ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2021).

Özel hayat kavramının içeriği Şahin’e göre, kişinin özel notları, fotoğrafları, film ve videoları, mektupları, telefon konuşmaları, günlükleri, cinsel yaşamı, sağlığına ilişkin bilgiler, özel yaşamını geçirdiği mekânlar, aile ilişkileri şeklinde ifade edilmektedir (2009:181).

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler bireyin özel hayatına müdahale edilmesini ko-

laylaştırdıkça, bireye bu alanın korunmasının isteme hakkı tanınmıştır (Aras, 2010:31). Bu doğrultuda özel hayat kavramına bu gelişmeler ile farklı kavramlar da dâhil edilmektedir.

“Özel”in ev ile ilişkilendiği görülmektedir oysa sosyal medya ile evin kurucu unsuru olan duvar ve kapılar işlevini yitirmekte, özel zaman olarak nitelendirilebilecek “ev hali”, kamunun beğenisine sunulmaktadır (Çelik, 2020:58).

Özellikle internet üzerinden sosyal mecralarda kişilerin fotoğrafları, konuşmaları vb. paylaşmakta, bazı zamanlarda ise bu paylaşımlar kaynağı gösterilmeden yeni medya ortamlarında yayılmaktadır (Çelik, 2020). Bu da özelin unsuru sayılan duvar ve kapıların işlevsizliğini göstermektedir.

Tüm bunlara göre, özel yaşamın gizliliğinin ihlali durumu gündeme gelmektedir. Özel yaşama ilişkin sesli, yazılı ya da görsel verilerin, sosyal medyada izinsiz paylaşılması, özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu oluşturmaktadır (Süslü ve Uluç, 2018:345).

Görsel-işitsel malzeme paylaşımı, etiketleme özelliğinin kullanımı veya sosyal medya ortamlarındaki içeriğin izinsiz aktarılması gibi unsurlar ile özel yaşamın gizliliğinin ihlali söz konusu olmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013:58).

Bu ihlal genel olarak sosyal medya araçlarının gözetleme ve dikizleme eylemlerine uygunluğunun sonucu olmaktadır (Özcan, 2021).

T.C. Anayasası'nın ikinci bölümünde kişinin hak ve ödevleri başlığında “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz” ifadesi yer almaktadır (1982:7).

Bireyler istedikleri kişiler ile özel hayatlarını paylaşabilme hakkına sahip olup bunun aksi meydana geldiğinde özel hayatın ihlali ortaya çıkmaktadır. Türk Ceza Kanunu'nda da bu ihlale yönelik maddeler bulunmaktadır. Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir (Türk Ceza Kanunu, 2004). Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen bu madde, sosyal mecralarla da ilişkilendirilebilir. Gerçek hayattaki huzur ve sükûnu bozma eylemi, sosyal mecralarda da çeşitli şekillerde kendisini gösterebilmektedir. Özel hayata dair kuralların olması ve insanların bu kurallara uyup uymama tercihi, yaptırımların dışında etik konusunu da gündeme getirmektedir.

Sosyal medyada özel hayatın gizliliğine dair yapılan ihlaller kullanıcıları korumak için çeşitli düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Kişinin fotoğraf, metin gibi kendisine ait olan içeriklerin dijital alanda yer almamasını istemesinden doğan unutulma hakkı bulunmaktadır (Nalbantoğlu, 2018). Bireylere ait birçok veriye rahatlıkla ulaşılma durumu kişinin kendine ait olan içeriklerin dijital ortamdan kaldırma hakkını oluşturmuştur (Çelik, 2017).

Öztürk'e göre etik kavramı Yunanca, karakter ve davranış anlamına gelen “ethos” sözcüğünden türetilmiştir (2015:297).

Özcan'a göre etik; genel olarak, geçmiş, günümüz ve gelecekte insanların davranışlarının iyi ya da kötü, doğru veya yanlış yönden değerlendirilmesini içeren ve dünyanın her yerinde geçerli olması beklenen ilke ve kuralların bütünü olarak tanımlanabilir (2019:97).

Etik, diğer insanların bireysel haklarını korumayı da ele almaktadır (Bitirim, 2017).

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter "Numara Komşusu Akımı"

Etik kurallar, bireylerin hayatlarının çeşitli noktalarında geçerli olan ahlaki kuralları içermektedir (Öztürk, 2015). Yeni medya araçlarında ise bu hakların sınırının zaman zaman aşıldığı görülmektedir.

Korkmazcan'a göre, yaşanan etik ihlallerin çoğunluğu gizli kameraların görüntü alması ya da ses kayıt cihazlarının yapılan konuşmaları kaydetmesi şeklinde görülmektedir (2019:117).

Sosyal medya araçlarının insanların hayatlarında yer edinmesi, bireylere keyif vermesinin yanı sıra bireylerin bu mecralarda rahatsız olduğu durumları ya da çeşitli sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan biri de etik dışı davranışlardır.

Sosyal mecralarda olmaması gereken etik dışı davranışlar Ying'e göre;

- Kişisel verileri izinsiz kopyalamak ve dağıtmak,
- Sahte içerik hazırlayarak kullanıcıları yanıltmak,
- Genel ahlaka aykırı içerik oluşturmak ve yaymaktır (2012:25).

Buna göre bir bilgiyi kaynak göstermeden kullanmak, doğru olmayıp üzerinde oynanmış fotoğraf, metin vb. içerik üretimleri de etik dışı davranışlara örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi durumların sosyal mecralarda basitçe yansıtılması durumu, etik dışı davranışların oluşmasına sebeptir (Mısırlı, 2016).

Öztürk ise sosyal mecralarda var olan etik sorunları belirtmiştir:

- Özel yaşamın gizliliği (mahremiyet)
- Kişisel verilerin güvenliğinin sağlanamaması (bireylerin veri kaynağı olarak kullanılması)
- Dijital gözetim olgusu
- Nefret söyleminin varlığı
- Genel ahlaka aykırı içeriklerin oluşturulması ve yayılması
- Dil (2015:299-304).

Kişilerin kendilerini farklı yansıtabilmelerine ilişkin bir teyit mekanizmasının olmaması ve sitelerin beyan esaslı işliyor olması da doğruluk anlamında karşımıza çıkabilecek bir diğer etik sorundur (Mısırlı ve Kuzu 2019:4).

Kullanıcıların, sosyal mecraları kullanırken kendi sınırlarını korumadaki farkındalık durumunun olması ya da olmaması da etik ihlallere yön vermektedir (Binark ve Bayraktutan, 2013).

Sosyal mecralarda kişiler arasında kalacağı ve gizli olacağı düşünülen içeriklerin bu şekilde kalmadığı görülmektedir (Mısırlı, 2016). Bir sosyal medya uygulamasında yer alan içerikler dijital sınırları aşıp diğerinde yer alabilmektedir. Bu içeriklerin dijital sınırları aşıp dolaşıma girmesi, bireyin içerik hakkında anlık merak duygusu ve ona ulaşma tepkisi ile de doğru orantılıdır (Karagöz, 2018).

Birlikte yaşayan insanlar için önemli olan etik değerler, bu birlikteliğin sürdürülmesi için yaşamın her alanında ihtiyaç duyulan tutumları yansıtmaktadır (Bayrak, 2017). Bu değerlerin bilincinde olan bireyler gerçek hayat ya da sanal ortam fark etmeksizin etik değerleri yansıtacaktır.

2. Sosyal Medya Araçlarında Gözetim Unsurları

Teknolojik unsurların dönüşüm geçirmesi ve bireylerle karşılıklı olarak iletişim sürecinde yer alması özel hayata dair alanın da değişmesine neden olmuştur (Erdoğan ve Tuğran, 2016).

Foucault'un panoptikon kavramı bahsedilen değişimlere uyarlanabilmektedir. Paul-Michel Foucault, çağdaş felsefe ve sosyoloji araştırmalarında ön plana çıkan önemli düşündürdür (Kartal, 2019).

Foucault'un panoptikon kelimesinin özü incelendiğinde; "pan" kelimesi bütün anlamına gelirken, "opticon" kelimesi ise, gözlemlemek, görmek anlamına gelmektedir (Okmeydan 2017:57).

Foucault'un panoptikon kavramı, gözetlemeden bahsedildiğinde önde gelen metafor olmaktadır (E. Çaycı ve B. Çaycı, 2016).

Foucault panopticonla birlikte artık soruşturmanın olmadığını, bir kimseyi aralıksız olarak gözetlemek ve incelemenin söz konusu olduğunu belirtmektedir (Rigel vd., 2005:133).

Panoptikon kavramı zamanla başka kavramlara dönüşmüştür. Panoptikonda tek taraflı, hiyerarşik, asimetrik ve zorlamaya dayalı bir denetleme söz konusu iken sinoptikon ve omniptikonda rızaya hatta psikolojik tatmine dayalı bir gözetleme söz konusudur (Özdemir, 2020:84).

Sinoptikon, büyük kitlenin kendinden küçük olan kitleyi takip edip gözetleme eylemini gerçekleştirmesidir (Gürdal ve Kanat, 2020). Tüm bireylerin her daim takip edebileceği içeriği oluşturmaktadır (Okmeydan, 2017). Bireylerin içinde bulunduğu ortamda keyif alarak yer almasını sağlamaktadır (Yücel, 2015). Bilgiyi bireylere ulaştıran iletişim araçları sayesinde bu kavram yaygınlık kazanmıştır (Gürdal ve Kanat, 2020). İletişim araçlarının yaygınlık kazanması, bireyin gözetleme eylemine alışması durumunu ortaya çıkarabilmektedir.

Süperpanoptikon kavramı ise, bireylerin gözetim altına alınılabilir olma ihtimalinin farkındalığını veya bireyin bu gözetimde istekli olduğunu anlatmaktadır (Akdağ, 2015).

Bauman'a göre, Süperpanoptikon'un Panoptikon'dan tek farkı "depoya veri sağlayan gözetim altındakilerin, gözetimin birincil ve gönüllü unsuru" olmalarıdır (Bauman, 2010:60).

Instagram, Facebook, Twitter gibi çeşitli paylaşımların yapıldığı araçlar ile bireyler süperpanoptikona dahil olmaktadır (Yücel, 2015). İnternet teknolojisinin ilerlemesi ile süperpanoptikon kavramı yerini omniptikon kavramına bırakmıştır (Toktaş, 2012).

Pimenta İngilizcede "her yerde bulunan" anlamına gelen "omnipresence" kelimesindeki, "Omni" sözcüğü ile gözetlemek anlamına gelen "opticon" kelimesini birleştirerek Omni-opticon kelimesini türetmiştir (Akdağ, 2015:118). Omniptikon bireylerin gözetirken gözetlenmesinin yanı sıra gözetlenme eyleminin bireyin arzusuyla yapıldığını ve diğerlerine ait olanın ortaya çıkarılmasını ifade etmektedir (Gürdal ve Kanat, 2020). Bireyin gözetlemedeki etkenliği de ön plana çıkmaktadır. Bu arzunun gerçekleşmesi ile alınan haz, gözetlenmekten duyulan rahatsızlığın önüne geçmiştir (Okmeydan, 2017). Instagram, Facebook, Twitter gibi sosyal medya araçlarında bireyler karşılıklı olarak gözetimde bulunmaktadırlar (Toktaş, 2012).

Vermont Üniversitesi ve Adelaide Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, Facebook ve Twitter, bu mecralara üye olunmasa bile insanların özel hayatlarına dair oldukça detaylı verilere ulaşabilmektedir (Durmuşahmet, 2019:119).

Bu durumda sosyal medya araçlarına üye olmayan bireylerin de hayatlarına dair bilgilerin içerik olarak bu araçlarda yer alabileceği söylenebilmektedir. Omniptikonun sunduğu gözetleme eyleminin zaman kısıtlaması bulunmadığından bireyler diledikleri vakitte, istedikleri kadar gözetleme yapabilmektedirler (Okmeydan, 2017).

Sosyal medya araçlarında paylaşılan fotoğraf, video, yazı gibi şahsi içerikler gözetleme eylemine dâhil olmaktadır. Kullanıcılar hedefledikleri gözetleme eylemini sosyal medya olanakları sayesinde gerçekleştirmektedirler (Durmuşahmet, 2019). Okmeydan'a göre, panoptikonda, dışarıdan gelen zorlamaya dayalı gözetim; omniptikonda, içten gelen ve görünür olmaktan haz alınan gönüllü gözetime evrilmiştir. (2017:47).

Örneğin; bazı bireyler Twitter'da bir anlık haz almak, beğeni kazanmak için insanların kişisel hayatlarını görünür kılabilmektedirler. Ayrıca birilerinin görünür olma hazzı ve beğeni kazanma amacı, başkalarının gözetim altına alınmasına sebep olabilmektedir denilebilir. Beğenilerin ya da paylaşımların artması ile sözü edilen hazza ulaşmaktadır. Bu doğrultuda da bireyler, sosyal mecralarda gerçek yaşamlarındaki kişiliklerini değil kendilerinin ulaşmak istedikleri kişilikleri göstermektedirler (Aydın, 2020). Bireyler kimi zaman kendi istekleri ile kimi zaman ise mecburiyetten gözetime dâhil olmaktadır (Özdemir, 2020).

Yeni medyanın sempatik ve kolay fonksiyonlu gösterimi, bilgilerin bir şekilde bu mecralarda depolanması, her açıdan kişileri gözetim algısı ile baş başa bırakmaktadır (Yanık, 2017).

Kalamın'a göre, Foucault'nun panoptikonunda olduğu gibi fiziki bir gözetleme, hapis altında tutma, fiziksel ve psikolojik baskıyı hapis altındakilere uygulama yerine iletişim ve enformasyon teknolojileri başta olmak üzere gelişen teknolojik imkânlarla insanlara özgür oldukları hissini yaşayacakları sanal hapisane oluşmaktadır (2019:582).

Birey, sosyal medya ortamında kısıtlama olmadan, hür bir şekilde var olduğunu düşünmekte ancak bir hapisane içinde yer almaktadır (Aydın, 2020). Buna göre sosyal mecralardan Twitter'da yazdıkları yazı ya da fotoğraflardan dolayı birey, ceza alabilmekte ya da cezaevine girebilmektedir (Basmacı, 2018). Sonuç olarak günümüzde sosyal medya araçları, panoptikon görevi ile gözetim yapmaktadır. Bu doğrultuda Paul-Michel Foucault'un panoptikon kuramındaki sinoptikon, süperpanoptikon ve omniptikon unsurları araştırma konusu ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

3. Sosyal Medya Araçlarında Gözetim Unsurları

Medya, en son hali ile tek taraflı bir etkileşimi değil çift taraflı katılımı sağlayan, içerik oluşturmaya fırsat veren bir konumdur. Ulaşmak istediği bireyleri çift yönlü katılım ile iletişim sürecine dâhil etmektedir (Özcan, 2019). Bu süreçte birey bazen kendi gerçek kimliği ile bazen de takma bir isimle medya ortamlarında bulunmaktadır. Bu ortamlardan biri de Twitter'dır. Bireyler, şahsi olan fikirlerini paylaşmak için Twitter sosyal mecrasını kullanmaktadırlar (Mısırlı ve Kuzu, 2019). Bireylerin çok sıklıkla kullandığı Twitter'da sürekli atılan tweetler ile birçok olumlu ya da olumsuz düşünceler, videolar, fotoğraflar yer almaktadır (Bölükbaş ve Kırık, 2020). Bu da hesabı olan gerçek kişiler ya da takma isimli olan kişilerin paylaşımlarını şekillendirmektedir. Twitter'da bunun gibi unsurlar bireyler tarafından da oluşturulurken aynı zamanda onlara sunulan içerik olarak da karşılına çıkmaktadır (Altunay, 2010). Kişiler kimi zaman haber değeri taşıyan

kimi zaman mizahi unsurları burada kullanmaktadırlar.

Ekim 2020'de Twitter'da daha özel arama ve paylaşım yapmayı sağlayan #numarakomsum hashtagi ile "Numara Komşusu Akımı" başlatılmıştır. Twitter'da sıklıkla gündeme gelen "Numara Komşusu Akımı" kişilerin sahip oldukları numaraların son hanesinde bulunan rakamın bir altı ya da üstüne denk gelen numarayı "numara komşum" diye nitelemesi ile başlayan akımdır. (<https://www.hurriyet.com.tr>, 2020).

Kişinin bu şekilde bir numarayı kaydedip karşı tarafın WhatsApp profilinin ne olduğuna, durumuna ne yazdığına bakılmaktadır. Daha sonra kişiye ait profil fotoğrafları ya da durum bilgisi Twitter'da buna yorum da eklenerek paylaşılmaktadır. Kaydettiği kişinin profil fotoğrafı ya da durumu hakkında küçük düşürücü ya da mizahi unsurları kullanarak yorum yapan kişiler onlarca beğeni, paylaşım ya da yorum almakla bu durumu sürdürmüşlerdir. Kişiler, bazen kendi fotoğrafları bazen ailesi ile olan fotoğrafları bazen de durum bilgisine yazdıkları ön plana çıkartılarak etik olmayan bir durumla baş başa bırakılmışlardır. Gizlilik ilkesine uymayan, özel hayata saygı duyulmayan, adeta gözetim mekanizması ile oluşan bir durum meydana gelmiştir.

"Numara Komşusu Akımı" akımında bireylerin özgürlük hissini yansıttıkları görülmektedir. Birey, belki de hiç Twitter kullanmayan kişilerin fotoğraflarını sosyal medyaya yüklemektedir. Twitter kullanmayan kişi onlarca ileti arasında kendisinin fotoğrafının ya da bilgisinin olduğundan bihaberdir. Bu açıdan kişilerin özel hayatlarına dair etik dışı bir durum oluşmaktadır. Birey, sosyal medya araçlarıyla keyifli vakit geçirmek ya da diğerleriyle etkileşim sağlamak amacıyla bazen etik olmayan söylemleri de paylaşmakta ve paylaşılmasına neden olmaktadır (Aydın, 2020).

Yeni medyanın gelişmesi, teknolojinin sunduğu olanakların artması ve bireyde var olan merak duygusunun pekişmesiyle ifşa durumu ile karşılaşmaktadır (Utma, 2018). Bu merak sınırı ve dozajı kişiden kişiye göre değişmektedir. Bireyin özel hayat karmaşası yeni medya ile belirgin duruma gelmiş, kişiyi ve etik değerlerini sorgulatabilir hale getirmiştir.

Twitter'da #numarakomsum etiketiyle yapılan paylaşımlar sadece Twitter'da kalmamış çeşitli sitelere ve birçok haber sitesine konu olmuştur. Araştırmada hem sitelerden alınan görüntüler hem de Twitter üzerinden doğrudan alınan görüntülere yer verilmiştir.

20.10.2020 tarihinde yayınlanan Hürriyet internet sitesinde haber niteliğinde olan ve uzmanların da görüşünün alındığı Numara Komşusu Akımı'na yer verilmiştir. Haberde bu gibi paylaşımların Türk Ceza Kanunu'nda hangi suça dayandığına dair bilgi yer almaktadır. Buna göre huzur ve sükûnu bozma ya da cinsel taciz gibi suçlar ortaya çıkabilmektedir. Kişilerin bir anlık eğlence düşünceleri üzerine yayınladıkları özel sayılabilecek bilgiler onları bambaşka sonuçlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.

4. Numara Komşusu Akımında Özel Hayatın Gizliliğinin İhlali Uyarısı

Uzmanlar, numaranın son hanesinde bulunan rakamın bir altı ya da üstüne denk gelen numaraya mesaj gönderilmesine dayanan akımda, özel bilgilerin paylaşılması ve kişisel verilerin gizliliği gibi hukuki problemlerin yaşanabileceği uyarısında bulundu.

Cep telefonu numarasının son hanesinde bulunan rakamın bir altına ya da üstüne denk gelen, sahibi bilinmeyen numaraya mesaj gönderilmesine dayanan "Numara komşusu" akımında, özel bilgilerin paylaşılması ve kişisel verilerin gizliliği nedeniyle hukuki prob-

lemelerin yaşanabileceği uyarısı yapıldı.

Bilişim hukuku alanında çalışmalar yapan Avukat Rıdvan Yıldız, AA muhabirine yaptığı açıklamada, hiç tanımadığı birine sırf numara komşusu diye mesaj gönderme akımının gittikçe yaygınlaştığını söyledi.

Görünüş itibarıyla bir numaraya “selam” veya “merhaba” yazmanın bir suç ya da hak ihlali gibi görünmediğini belirten Yıldız, “Ancak görünüş ile ortaya çıkaracağı sonuçlar hukuki açıdan çok farklı olabilir. Numara komşusuna mesaj akımının devamında mesaj ısrarı sürebilir. Bu noktada, Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 123’üncü maddesinde düzenlenen “huzur ve sükûnu bozma” suçu oluşabileceği gibi cinsel taciz gibi suçlar da ortaya çıkabilir. Yine bu mesajlar yüzünden insanların ilişkileri zarar görebilir, başka sorunlar doğabilir. Basit bir mesaj gibi görünen bir eylem, öngörülemeyen zarar ve sonuçlar doğurabilir. Bunlara dikkat etmek gerekir.” diye konuştu. (Hürriyet Gazetesi, 2020).

5. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Kırıl’a göre, doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir (2020:4).

Çeşitli videolar, kitaplar, fotoğraflar vb. doküman analizlerinde incelenmektedir. Twitter benzeri sosyal medya araçlarının doküman analizi kapsamında incelendiği görülmektedir (Günüç vd., 2013). Ayrıca görsel ve yazılı içeriklerde analiz yöntemi olarak doküman analizinin kullanıldığı tespit edilmiştir (Aslan ve Tayanç, 2018). Benzer bir çalışmayı yapan Akyazı (2019)’nın Instagram’da yer alan ünlülerin hesaplarının doküman analizi ile değerlendirildiği de görülmektedir (Akyazı, 2019).

6. Veri Analizi

Yıldırım ve Şimşek’in çalışmasında belirttiği gibi araştırmanın temelini oluşturan bir kuramın olduğu durumda kodların oluşturulması mümkün hale gelmektedir (2018:244).

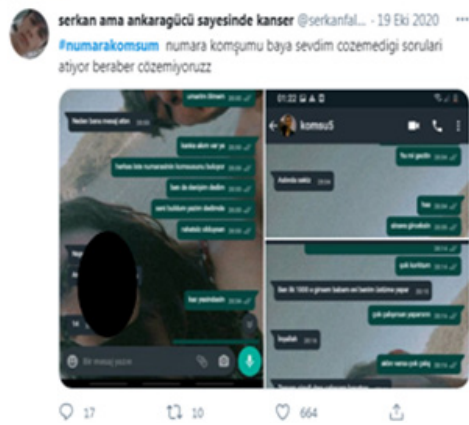
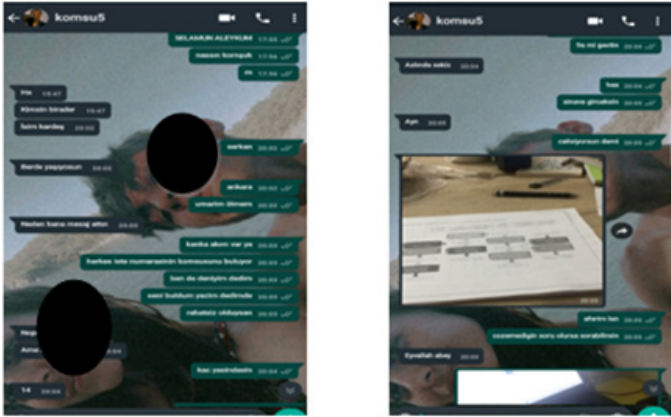
Bu çalışmada Michel Foucault’nun kuramındaki unsurlardan araştırmanın çerçevesine uygun olan sinoptikon ve omniptikon kavramı ile görüntüler ele alınmıştır. Aynı zamanda verilerden elde edilen kavramlara göre temalar ve kodlamalar düzenlenmiştir.

Kullanıcıların Twitter paylaşımlarının incelenmesi ile tematik sınıflandırma ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan tematik kategoriler niteliksel olarak içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi elde edilen verilerin detaylı analizini, verilerin ifade ettiği kavram, kategori ve temaları elde etmeyi sağlamaktadır (Baltacı, 2019). Araştırmada sosyal medya aracı olan Twitter’den alınan görüntüler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. #numarakomsum üzerine paylaşılan tweetler popülerlik kategorisinde öne çıkmaları sebebiyle seçilmiştir. Seçilen 6 tweette kişilerin diğer kişilerden izinli ya da izin-siz paylaştıkları görüntü, sohbet ve toplumda tanınma unsurlarının öne çıkması dikkate alınmıştır. Görüntüler sosyal medyada olmaması gereken etik değerler çerçevesinde sorgulanmıştır. Öztürk (2015)’in belirttiği sosyal mecralarda var olan etik sorunlardan özel yaşamın gizliliği, ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması ile dil unsuru WhatsApp’ta yapılan sohbetler ele alınarak değerlendirilmiştir. Twitter kullanıcılarının paylaştığı içeriklerin beğeni, paylaşım ve yorum sayıları da gözetim kavramlarına uygun

değerlendirilmek üzere belirtilmiştir.

7. Bulgular

Öncelikle araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Paul-Michel Foucault'un pa-noptikon kuramıyla şekillenmiş sinoptikon ve omniptikon kavramları #numarakomsu-m etiketiyle yapılan paylaşımlar değerlendirilmiş ve temalar belirlenmiştir. Daha sonra etik sorunlardan özel yaşamın gizliliği, ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması ile dil unsuruna göre veriler değerlendirilmiştir. Kullanıcıların yapmış olduğu paylaşımların beğeni, yorum ve paylaşım sayıları da belirtilmiştir.

Fotoğraf: 1

Kaynak: <https://bit.ly/3bPxTPQ>

Gözetim Türü	Sinoptikon
Bireyin Gözetim Arzusu	Twitter’da WhatsApp yazışmasını paylaşan kullanıcı gözetim arzusu içindedir, gözetime kendi rızasıyla katılmaktadır. Ancak gözetime maruz kalan bireyin yazışmaların Twitter gözetimine dâhil olduğundan haberi olmamaktadır.
Haz-Eğlence	WhatsApp yazışmalarına göre gözetleyen bireyin de gözetilen bireyin de sohbetten memnun olduğu görülmektedir. Gözetleyen birey haz ve eğlence duygusunu tatmin etmek için Twitter ortamında paylaşımlarını sürdürmüştür.

WhatsApp yazışmalarında Twitter kullanıcısı bireyin tek taraflı bir gözetimi başlattığı yani sinoptikon unsuru görülmüştür. Daha sonrasında sohbetin Twitter’da paylaşımı ile büyük kitlelerin iki kişi arasında geçen sohbeete dâhil olmasına sebep olmuştur

Özel Yaşamın Gizliliği	Gözetimi yapan kullanıcının özel yaşamın gizliliğine saygı duymadığı görülmektedir. Kişi ile olan yazışmaların Twitter ortamında paylaşılmasının yanı sıra sohbet edilen kişinin kendi fotoğrafı ve bulunduğu ortamın fotoğrafı da paylaşılmıştır.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe’yi kullanırken dikkat etmediği, sohbet edilen kişi ile senli benli bir dil kullanmıştır.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Yapılan sohbette ahlaka aykırı bir içerik görülmemiştir.

Etik sorunlardan olan özel yaşamın ihlali yapılan paylaşımda görülmektedir. Gözetilen kişinin kendine ait fotoğrafı doğrudan sosyal medyada paylaşılmıştır.

Kişinin rızası kapsamında Twitter’da paylaşılmadığı görülmektedir. Kişisel verilerin gizliliğinin ihlal edildiği Twitter’da paylaşılan bu içerik ile görülmektedir.

Beğeni Sayısı	664
Paylaşım Sayısı	10
Yorum Sayısı	17

Çiğdem Çalapkulu / Yeşim Yardımcı

Beğeni, paylaşım ve yorum sayıları, paylaşılan içeriğin ne kadar kişiye ulaştığını göstermektedir. Büyük kitlelerin küçük kitleleri gönüllü olarak gözetim altına aldığını ifade eden sinoptikon kavramının karşılığı görülmektedir.

Fotoğraf: 2

Kaynak: [//bit.ly/3bPxTPQ](https://bit.ly/3bPxTPQ)

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter “Numara Komşusu Akımı”

Gözetim Türü	Omnipoton
Bireyin Gözetim Arzusu	WhatsApp'ta numara komşusu akımını başlatan kişi popüler olduğu bilinen bir kişinin profilinde gözetim yapmaktadır. Gözetim altına alınan kişi ise bu durumdan rahatsızlık duymayarak gözetime izin vermiştir. Böylece Twitter kullanıcıları da rıza yoluyla gözetime dahil edilmiştir.
Haz-Eğlence	WhatsApp yazışmalarına göre gözetleyen bireyin de gözetilen bireyin de sohbetten keyif aldığı görülmektedir.

WhatsApp yazışmalarında Twitter kullanıcısı bireyin ve gözetim altındaki kişinin çift taraflı olarak gözetimi başlattığı yani omnipoton unsurunu oluşturduğu görülmüştür.

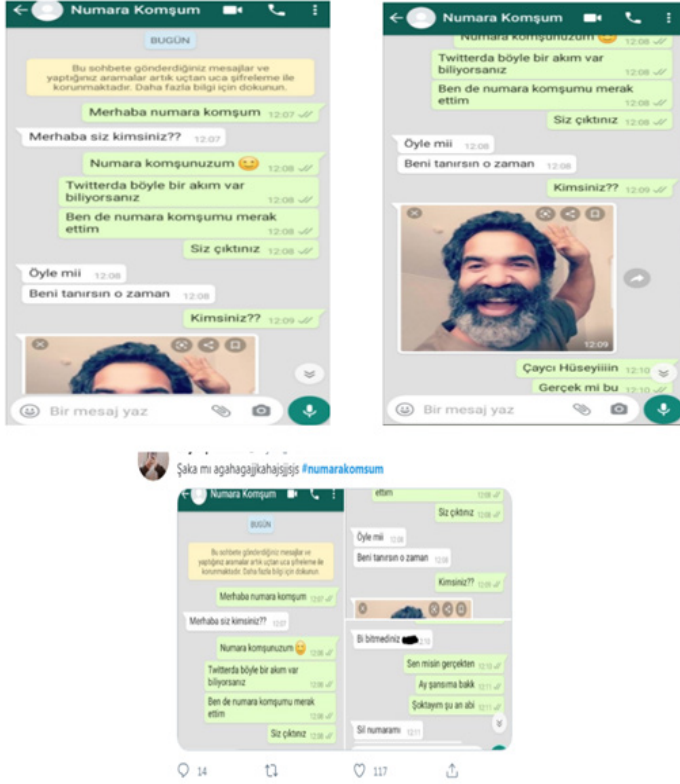
Beğeni Sayısı	163
Paylaşım Sayısı	11
Yorum Sayısı	11

Beğeni, paylaşım ve yorum sayıları, paylaşılan içeriğin ne kadar kişiye ulaştığını göstermektedir. Karşılıklı gözetime Twitter kullanıcıları da dâhil edilmiştir.

Etik sorunlardan olan özel yaşamın gizliliğinin ihlali yapılan paylaşımda görülmektedir. Kullanıcının daha fazla beğeni almak için kurgusal sohbet oluşturduğu görülmektedir.

Özel Yaşamın Gizliliği	Twitter kullanıcısı, WhatsApp'ta yapılan sohbeti ve kişinin fotoğrafını paylaşmıştır. Bu paylaşım izin alınarak yapılmıştır.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe'yi kullanırken dikkat etmediği, sohbet edilen kişi ile uygun bir dil kullanmıştır.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Twitter kullanıcısının paylaşmış olduğu WhatsApp paylaşımına dair yorumlara bakıldığında paylaşımdaki popüler isimle yapılan sohbetin kullanıcılara inandırıcı gelmediği görülmektedir. Paylaşımı yapan kullanıcı gerçek bir görüşme yapmadığını belirtmiştir. Ahlaki ve etik açıdan böyle bir paylaşımın doğru olmadığı söylenebilmektedir.

Etik sorunlardan olan özel yaşamın gizliliğinin ihlali yapılan paylaşımda görülmektedir. Kullanıcının daha fazla beğeni almak için kurgusal sohbet oluşturduğu görülmektedir.

Fotoğraf: 3

Kaynak: <https://bit.ly/3bPxTPQ>

Gözetim Türü	Sinoptikon
Bireyin Gözetim Arzusu	WhatsApp`ta numara komşusu akımını başlatan kişi Çaycı Hüseyin rolündeki popüler olduğu bilinen kişinin profilinde gözetim yapmaktadır. Gözetim altına alınan kişi ise bu durumdan rahatsızlık duyarak numarasının silinmesini istemiştir. Böylece Twitter kullanıcıları da rıza yolu olmadan gözetime dâhil edilmiştir.
Haz-Eğlence	WhatsApp yazışmalarına ve Twitter paylaşımına göre gözetleyen bireyin sohbetten keyif aldığı görülmektedir. Ancak diğer bireyin rahatsızlığı görülmektedir.

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter “Numara Komşusu Akımı”

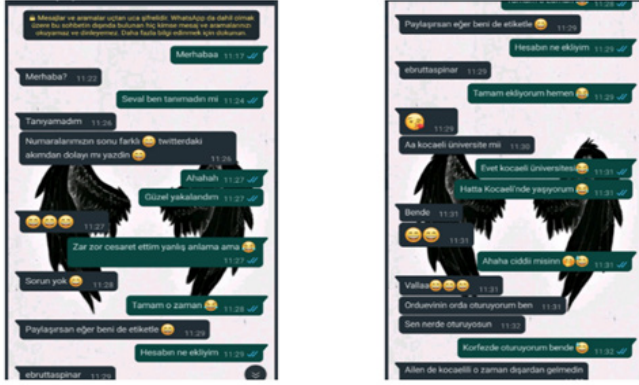
WhatsApp yazışmalarında Twitter kullanıcısı bireyin tek taraflı rıza yoluyla sinoptikon unsurunu oluşturduğu görülmektedir.

Beğeni Sayısı	117
Paylaşım Sayısı	-
Yorum Sayısı	34

Beğeni, paylaşım ve yorum sayıları, paylaşılan içeriğin ne kadar kişiye ulaştığını göstermektedir. Karşılıklı gözetime Twitter kullanıcıları da dâhil edilmiştir.

Özel Yaşamın Gizliliği	Twitter kullanıcısı, WhatsApp'ta yapılan sohbeti ve kişinin fotoğrafını paylaşmıştır. Bu paylaşım internet ortamından kişinin fotoğrafının kullanılması ile oluşturulmuştur.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe'yi kullanırken dikkat etmediği, sohbet edilen kişi ile uygun bir dil kullanmıştır. Twitter paylaşımında ise Türkçe'ye uygun olmayan kısaltmaların kullandığı görülmektedir.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Twitter kullanıcısının paylaşmış olduğu WhatsApp paylaşımına dair yorumlara bakıldığında paylaşımındaki popüler isimle yapılan sohbetin kullanıcılara inandırıcı gelmediği görülmektedir. Paylaşımı yapan kullanıcı da kurgu yolu ile bu sohbeti oluşturduğunu ifade etmiştir. Ahlaki ve etik açıdan böyle bir paylaşımın doğru olmadığı söylenebilmektedir.

Özel yaşamın gizliliğinin ihlali yapılan paylaşımında görülmektedir. WhatsApp paylaşımının yanı sıra Twitter kullanıcısının etik olmayan bir şekilde bir başkasının fotoğrafını paylaşmış ve o kişi adına sahte bir sohbet ortamı oluşturmuştur. Twitter kullanıcısının dürüst olmayan, insanları yanıltan içerik paylaştığı görülmektedir.

Fotoğraf: 4

Kaynak: [//bit.ly/3bPxTPQ](https://bit.ly/3bPxTPQ)

Gözetim Türü	Omniptikon
Bireyin Gözetim Arzusu	WhatsApp'ta numara komşusu akımını başlatan kişi gözetim altına alınan kişi ile sohbet başlanmış, gözetimdeki kişi ise rahatsızlık duymayarak sohbetin Twitter'da paylaşımına izin vermiştir. Böylece Twitter kullanıcıları da rıza yoluyla gözetime dâhil edilmiştir.
Haz-Eğlence	WhatsApp yazışmalarına göre gözetleyen bireyin de gözetilen bireyin de sohbetten keyif aldığı görülmektedir. Yapılan bu keyifli sohbet Twitter kullanıcıları da dâhil edilerek onların da eğlenmeleri amaçlanmıştır.

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter “Numara Komşusu Akımı”

WhatsApp yazışmalarında Twitter kullanıcısı bireyin çift taraflı rıza yoluyla omniptikon unsurunu oluşturduğu görülmektedir. Gözetken kişi aynı zamanda bireylerin de gözetimine sebep olmaktadır.

Beğeni Sayısı	211
Paylaşım Sayısı	1
Yorum Sayısı	12

Beğeni, paylaşım ve yorum sayıları, paylaşılan içeriğin ne kadar kişiye ulaştığını göstermektedir. Karşılıklı gözetime Twitter kullanıcıları da dâhil edilmiştir.

Paylaşımı yapan kişi ise WhatsApp gözetimine uğrayan kişidir. Kendisinin takipçilerine de gözetim sağlamıştır.

Özel Yaşamın Gizliliği	Twitter kullanıcısı, WhatsApp'ta yapılan sohbeti paylaşmıştır.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe'yi kullanırken dikkat ettiği, sohbet edilen kişi ile uygun bir dil kullanmıştır.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Yapılan sohbette ahlaka aykırı bir içerik görülmemiştir.

Fotoğraf: 5

Kaynak: [//bit.ly/3bPxTPQ](https://bit.ly/3bPxTPQ)

Gözetim Türü	Sinoptikon
Bireyin Gözetim Arzusu	Twitter kullanıcısı, bahsedilen numara komşusunu gözetim altına almak istemiş, almış ve paylaşım yapmıştır. Tek taraflı gözetim arzusu bulunmaktadır.
Haz-Eğlence	Twitter paylaşımına göre gözetleyen bireyin numara komşusuna olumsuz bakış açısı yönelttiği görülmektedir.

Twitter kullanıcısı birey numara komşusu diye adlandırdığı kişinin WhatsApp bilgilerini paylaşmıştır. Kişinin profil fotoğrafı, durum bilgisi görünür durumdadır. Twitter kullanıcısı bu bilgileri diğer Twitter kullanıcılarına bireyin rızası olmadan sunarak sinoptikonu gerçekleştirmiştir.

Beğeni Sayısı	116
Paylaşım Sayısı	-
Yorum Sayısı	2

İçeriğe yönelik yapılan beğeni sayıları ve yorum sayıları ile gözetim durumu diğer kullanıcılar arasında süreklilik göstermiştir.

Özel Yaşamın Gizliliği	Twitter kullanıcısı, bahsedilen numara komşusunun WhatsApp durum bilgisini, fotoğrafını izin almadan paylaşmıştır.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe'yi kullanırken dikkat etmediği görülmüştür.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Başkasına ait WhatsApp bilgilerinin paylaşımı, paylaşım sırasında edilen küfür ahlaka aykırı içerik olarak yayılmıştır.

Etik sorunlardan özel yaşamın gizliliği, dil ve ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması unsurlarının içerikte yer aldığı görülmektedir.

Özel Hayatın Gizliliği Ve Etik: Twitter “Numara Komşusu Akımı”

Fotoğraf: 6

Kaynak: [//bit.ly/3bPxTPQ](https://bit.ly/3bPxTPQ)

Gözetim Türü	Omniptikon
Bireyin Gözetim Arzusu	Twitter kullanıcısı, bahsedilen numara komşusuna WhatsApp ile mesaj atarak sohbeti başlatmıştır. Twitter kullanıcısının başlattığı gözetime Niğde Belediye Başkanı da dâhil olarak rıza yoluyla gözetim gerçekleştirilmiştir.
Haz-Eğlence	Twitter kullanıcısının ve Niğde Belediye Başkanı'nın sohbetten keyif aldığı görülmektedir. Diğer Twitter kullanıcılarını da buna dâhil etmişlerdir.

Twitter kullanıcısı birey numara komşusu diye adlandırdığı kişi ile yaptığı WhatsApp sohbetini paylaşmıştır. Kişinin belediye başkanı olması durumunu, yapılan sohbetten keyif aldığını belirten cümleleri diğer Twitter kullanıcılarına sunmuştur. Aralarında geçen diyalogdan ve Emrah Özdemir'in de paylaşımındaki “Numara komşusuyum dedi genç kardeşim, güzel bir tevafuğa vesile oldu sağ olsun” yazısı her iki tarafından da sohbetten memnun olduğunu göstermektedir. Belediye başkanının da bu sohbeti olumlu şekilde devam ettirip gönüllü şekilde Twitter kullanıcıları ile paylaşması omniptikon unsurunun gerçekleştiğini göstermektedir.

Beğeni Sayısı	2000
Paylaşım Sayısı	61
Yorum Sayısı	9

Numara komşusu paylaşımları içerisinde en çok beğeni ve paylaşım sayısına ulaşan içerikte gözetime dâhil olan bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Özel Yaşamın Gizliliği	Twitter kullanıcısı, numara komşusunun WhatsApp durum bilgisini, fotoğrafını paylaşmıştır. Aynı şekilde Belediye Başkanı da Twitter’da paylaşım yapmıştır.
Dil	Twitter kullanıcısının Türkçe’yi kullanırken dikkat ettiği görülmüştür.
Ahlaka aykırı içerik oluşturulması ve yayılması	Yapılan sohbette ahlaka aykırı bir içerik görülmemiştir.

Numara Komşusu Akımı’na dâhil olan bireylerin kimi zaman olumsuz tavırları olmakla birlikte kimi zaman da her iki tarafın olumlu diyaloglarla sohbeti devam ettirdikleri görülmektedir. Burada gözetim yapan bireyle gözetim altına alınan bireyin rızası durumu ortaya çıkmaktadır.

Her paylaşımda genel olarak görülen durum ise numarası kaydedilen kişiden izin alınmadan sohbetin, fotoğrafın, durumun, kişi ile ilgili düşüncenin paylaşılmasıdır. Bunlar paylaşarak sosyal medyadaki diğer kişiler de bu duruma ortak edilmekte, paylaşılan kişiden habersiz yorumlar ve beğeniler yapılmakta hatta bu sohbetin paylaşarak çoğalması mümkün olmaktadır. Tüm bunlar etik anlayışa uymamakla birlikte kişileri rahatsız edici olarak da görülmektedir. Paylaşımlara göre kimi zaman gözetime maruz kalan kişinin de bundan rahatsız olmadığı, sosyal mecralardaki paylaşımına rıza gösterdiği görülmektedir. Kimi zaman ise tek taraflı olarak gözetimi sürdüren kişinin karşı taraftan habersizce fotoğrafını paylaştığı görülmektedir.

Araştırmanın etik başlığında Ying’in belirttiği gibi kişisel verileri izinsiz kopyalamak ve dağıtmak, sahte içerik hazırlayarak kullanıcıları yanıltmak, genel ahlaka aykırı içerik oluşturmak ve yaymak maddeleri sosyal mecra Twitter aracılığı ile oluşturulan bu akımla buna müsait bir durumu hazırlamaktadır.

Genel olarak bakılacak olursa; Foucault’nun panoptikon kavramı sosyal mecralara uyarlanacak olursa; sanal dünya içerisinde başkasının gözetiminde olan, buna rıza göstererek ya da göstermeyerek dâhil olan birey görülmektedir. Rıza gösterenler ise büyük bir keyifle bu ortamda bulunmaktadırlar. Foucault’un belirttiği gibi panoptikonla birlikte artık bireyler gözetlemeyi devamlı hale getirmişlerdir. Sosyal medya araçlarının da çoğalması ile bu durum yaygınlık kazanmaktadır. Sanal panoptikon oluşmaktadır. Hatta bireyin içinde bulunduğu sanal ortamda omniptikon ve sinoptikon oluşarak etik değerlerden uzak, gelip geçici haz yaşama dürtüsü öne çıkmıştır.

Araştırmada yer alan haberde Avukat Rıdvan Yıldız’ın, AA muhabirine yaptığı açıklamaya göre numara komşusu akımı adı altında süren mesaj ısrarı bireyleri rahatsız edebilmektedir. Mesajların devam etmesi durumunda huzur ve sükunu bozma suçu oluşabileceği gibi cinsel taciz gibi suçlar da ortaya çıkabilir. Araştırmada ele alınan örnek yazışmalarda da mesajlaşmaların sürdürüldüğü görülmektedir. Mesajlar sebebiyle insanların ilişkilerinin zarar görebileceği söylenebilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Twitter’da ortaya çıkan “Numara Komşusu Akımı” birçok bireyi numara eklemeye ve bununla ilgili elde ettikleri verileri sosyal medya aracı olan Twitter’da paylaşımına yönlendirmiştir. Numarasının, profil fotoğrafının ve durum bilgilerinin özel olduğunu düşünen bireyler için artık bu da gözetime açık hale gelmektedir. Omniphton ve sinoptikon unsurlarını yansıtmaları göz önünde bulundurularak izinli ya da izinsiz paylaşılan içerikler araştırmada yer almıştır. Akımı insanlara sunanların gözetim yaptıkları algısı, daha da öteye gitmiş herhangi bir kişinin de özel olana erişebilme ve bunu yayabilme durumu ortaya çıkmıştır. Bu durum paylaşım yapan kişinin etik anlayışına bağlı gelişmektedir. Hem kişisel olarak iyi olanı uygulamayı düşünmek hem de ahlaki etik, medya etiği bağlamında izin almadan paylaşım yapmanın sonucunu ya da kişinin rahatsızlığını düşünmek burada ön plana çıkmaktadır.

Etik anlayış önce kişinin kendinde empati kurarak başlayan sonra dışarıya yansıttığı davranışlarla kendini belli eden durumdur. Medya bu durumu şekillendirmektedir. Bu doğrultuda medya etiği denilince akla özel hayatın gizliliğine müdahale ilkesi de gelmektedir. Oluşturduğu gözetim ortamı ile medya araçları bireyleri de gözetim algısına dâhil etmektedir. Buna dâhil olan birey de kendinde başkasını gözetleme hakkını bulmakta ve bunu kullanmaktadır. Etik sınırlandırmalar ve bireyin bunu içselleştirmesi ya da hukukla çözülebilecek bir durum oluşmaktadır. Etik anlayışın bireyde yer edinmesi ya da bireyin medyayı her istediğini paylaşabilecek özgürlük alanı gibi görmemesi için buna dair eğitimler şart koşulmalıdır. Bu eğitimler çocukluktan başlayarak ahlak, etik, değerler üçgeninde ele alınmalı ve medyanın doğru okunması ve yazılması konusunda bilinçlendirme yapılmalıdır. Araştırma sürecinde Twitter incelemesinde ne yazık ki gençlerin bu yönde daha çok paylaşım yaptığı fark edilmiştir. Dolayısıyla gençlere etik değerleri fark ettirmek, sosyal hayatta uyguladıkları ve sahip oldukları değerlerin medya alanında da geçerli olduğunu aktarmak gerekmektedir. Bu sürece aileler de dâhil edilmeli medyanın kullanımına dair geniş çapta, çok yönlü bilgiler verilmelidir, eğitimler yapılmalıdır. Ayrıca sosyal medya siteleri için net olarak belirlenmiş etik kuralların getirilmesi gerekmektedir. İletişim ve bilişim alanındaki öğretmen ve uzmanların öğrencileri ve kullanıcıları bu doğrultuda bilinçlendirmeleri önem arz etmektedir. Sosyal mecraları aktif kullanarak öne planda olan, takipçi sayısı fazla olan kullanıcıların da etik ilkelere uyararak bireylere örnek teşkil etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alacahan, O. Vatandaş, S. (2021). Kamusal-özel alan ayrışmasının inşa süreci ve sosyal medya. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (1), 720-733.
- Altunay, U. (2010). Gündelik yaşam ve sosyal paylaşım ağları: Twitter ya da pıt pıt net. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (12) , 31-56.
- Aras, Ü. Y. (2010). İnsan hakları temelinde özel hayat hakkının ulusal ve uluslararası alanda uygulamaları. (Yayın No. 263396) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, A. F. (2020). Gösteri toplumunun yeni panoptikonu olarak sosyal medya. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9 (3), 2573-2594.
- Akdağ, G. (2015). "Gözetim Toplumu" Teorilerinin tarihsel ve teorik bir incelemesi. (Yayın No. 413988) [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akyazı, A. (2019). Sosyal Medya Ve Tüketim İlişkisi: Popüler Ünlülerin Instagram Hesapları Üzerine Bir Araştırma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Volume 21 Supplement Issue, 93-108.
- Aslan, M, Akıcı Tayanç, D. (2018). Tarkovsky'nin "Ayna"sına Yansıyan Bellek: Bellek Türleri, Özellikleri ve Süreçleri Açısından "Ayna" Filminin Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (30), 301-321. DOI: 10.31123/akil.459333
- Basmacı, P. (2018). Yeni iletişim teknolojilerinin bireyin serbest zaman kullanımına etkisi ve kuramsal açıdan değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,8 (2) , 110-126.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? . *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2) , 368-388.
- Bauman, Z. (2010). Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, (çev. A. Yılmaz), *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul.
- Bayrak, T. (2017). Sosyal medyada dijital etik: Twitter'da şiddet içerikli iletilerin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1 (1), 32-46.
- Binark, M. ve Bayraktutan, G. (2013). *Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik*, Kalkedon Yayınları.
- Bölükbaş, K, Kırık, A. (2020). Siber zorbalık bağlamında twitter fenomenleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 944-966.
- Çaycı, E. A. Çaycı, B. (2016). Dijital iletişim çağında teknolojinin açığa çıkardıkları: gözetim ve mahremiyet. *İnif E-Dergi*, 1 (2), 157-169.
- Çelik, Çelik, Y. B. (2020). Mahremiyetin dönüşümü: Sosyal medyada özel hayatın sunumu. (Yayın No. 606551) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, Y. (2017). Özel hayatın gizliliğinin yansımaları olarak kişisel verilerin korunması ve bu bağlamda unutulma hakkı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (32), 391 - 410.
- Çakır, C., *Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları*, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7 (2), 155-193
- Çelik, Y. (2017). Özel hayatın gizliliğinin yansımaları olarak kişisel verilerin korunması ve

bu bağlamda unutulma hakkı. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (32), 391-410.

Diken Y. D. (2015). Sinema filmlerinde gözetim ve iktidar ilişkilerinin inşası . International Journal of Social Sciences and Education Research, 1 (2) , 390-398.

Doğru, O., Ve Nalbant, A. (2013). İnsan hakları Avrupa sözleşmesi açıklama ve önemli kararlar. (2), 1-904. Pozitif Matbaa.

Durmuşahmet, A., (2019). Ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde yeni medyanın büyük veri üzerinden incelenmesi (Yayın No. 555538) (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi)

Erdoğan T. F., Tuğran, A. (2016). Lyon'un gözetim alanları tasnifine göre "Özgür kız" reklam serisinin incelenmesi. Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 1 (2), 48-56.

Günüç, S, Odabaşı, H, Kuzu, A. (2013). 21. Yüzyıl Öğrenci Özelliklerinin Öğretmen Adayları Tarafından Tanımlanması: Bir Twitter Uygulaması / 21. Yüzyıl Öğrencilerinin Öğretmen Adayları Tarafından Tanımlanması: Bir Twitter Etkinliği. Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi, 9 (4), 436-455.

Gürdal, E, Kanat, S. (2020). Hegemonyal Düzendeki Gözetim Toplumu. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 21 (2), 208-237.

Okmeydan, S. B. (2017). Yeni iletişim teknolojilerini sorgulamak: Etik, güvenlik ve Mahremiyetin Kesiştiği Nokta. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5 (1), 347-372.

Okmeydan, S. B. (2017). Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü: 'Panoptikon'dan 'Sinoptikon' ve 'Omniptikon'a. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 8 (30), 45-69.

Kalaman, S. (2019). Yeni medya ve dijital gözetim: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma. Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26 (2), 575-594.

Karagöz, K. (2018). Post truth çağında yayıncılığın geleceği. TRT Akademi Dergisi, 3 (6), 678-708.

Kartal, D. (2019). Foucault'da etik özne kavramı ve bu bağlamda in-yer-face oyunları [Yayın No. 587699]. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15), 170-189.

Korkmazcan, F. (2019). Toplumsal denetim ve kontrol mekanizması olarak gözetim olgusu ve sosyal medyada kullanıcının kendini ifşa etmesi üzerine bir araştırma. (Yayın No. 589363). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Mısırlı, Ö, Kuzu, A. (2019). Öğretmen adaylarının sosyal medya etiğine ilişkin görüşlerinin etik ikilem senaryolarıyla incelenmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (20), 1093-1107.

Mısırlı, Ö. (2016). Öğretmen adaylarının sosyal medyadaki etik davranışlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Eskişehir ili örneği. (Yayın No. 438236) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Çiğdem Çalapkulu / Yeşim Yardımcı

Nalbantoğlu, S. (2018). Bir Temel Hak Olarak Unutulma hakkı. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (35), 583-605.

Özcan, A. (2021). Büyük veri: Fırsatlar ve tehditler. TRT Akademi Dergisi, 6 (11) , 10-31.

Özcan, E. (2019). Yeni medya ve internet haberciliğinde etik sorunlar. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 10 (37), 97-116.

Özdemir, Ş. (2020). Post- panoptikon çağı: Gözetimin dijitalleşmesi ve çevrimiçi kimliğin gizliliği üzerine bir analiz. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (3) , 81-108.

Öztürk, Ş. (2015). Sosyal medyada etik sorunlar. Selçuk İletişim Dergisi, 9 (1), 287-311.

Rigel, N., Batuş G., Yücedoğan G., ve Çoban, B. (2015). Kadife karanlık: McLuhan, Foucault, Chomsky, Baudrillard, Postman, Lacan, Zizek. Su Yayınevi.

Süslü, B, Uluç, G. (2016). Örnek yargı kararlarıyla sosyal medya hukuku. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (17), 337-353.

Şahin, H. (2009). Özel yaşam. H. Çaplı (Ed.), Televizyon haberciliğinde etik Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Toktaş, S. A., vd. (2012). Türkiye'de dijital gözetim: T.C. kimlik numarasından e-kimlik kartlarına yurttaşın sayısal bedenlenişi. İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği.

Türk Ceza Kanunu (2004). T.C. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü. <https://bit.ly/3biknUQ> (Erişim Tarihi: 04.03.2021)

Türk Dil Kurumu. (2021). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 04.03.2021).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). 22, 1-74. (Erişim Tarihi: 04.03.2021)

Ünal, A. (2010). Özel hayata ve özel hayatın gizliliğine karşı suçlar. (Yayın No. 313096) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Yeygel Ç. S. (2017). Sosyal medyada dijital aktivist hareketler üzerine kuramsal bir inceleme. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5 (2), 753-783.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Ying, M. (2012). Sosyal medya platformları üzerinden pazarlama ve bu mecraayı etkin kullanan sektörler. (Yayın No. 308471) [Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

İnternet Sitesi

Numara Komşusu Akımında Özel Hayatın Gizliliğinin İhlali Uyarısı (2020, 17 Kasım). <https://www.hurriyet.com.tr>.

<https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/numara-komsusu-akiminda-ozel-hayatin-gizliliginin-ihlali-uyarisi-41641086>

https://twitter.com/search?q=numarakomsusu&src=typed_query&f=live